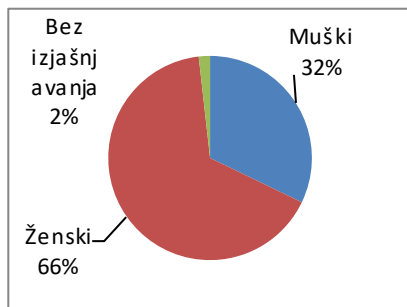

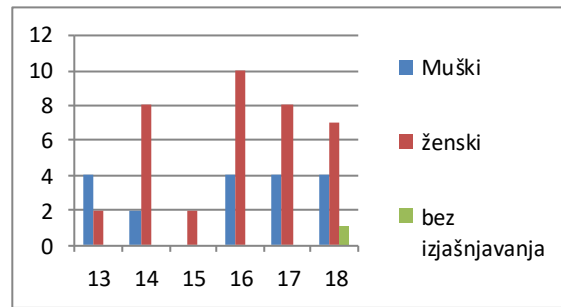
Deca i tradicionalni i novi mediji

Drugog dana Dečije nedelje, a tokom Sednice učeničkih parlamenata, Prijatelji dece Srbije sproveli su mini-istraživanje „Deca i tradicionalni i novi mediji”.

Istraživanje je sprovedeno 8. oktobra, a u njemu je učestvovalo **56 školaraca iz cele Srbije**. Od toga, 37 devojčica, 18 dečaka i jedna osoba nije želela da se izjasni o polu. Prosečan uzrast učesnika istraživanja je 16 godina. Kombinovani upitnik sadržao je 16 pitanja otvorenog i zatvorenog tipa, a učesnici istraživanja su su nam odgovorili na pitanja koja se tiču njihovog korišćenja tradicionalnih i novih medija, stavova i o istim, te dali preporuke za unapređivanje položaja dece, kako u tradicionalnim tako i novim medijima.

Grafikon br.1: Raspodela učesnika po polu

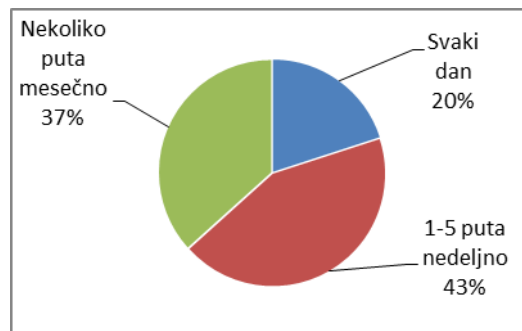
Grafikon br.2: Uzrasna raspodela učenika po polu

Tradicionalni mediji

U prvom delu smo želeli da vidimo koliko i kako učenici koriste tradicionalne medije, te smo ih pitali da li i koliko često koriste radio, televiziju i štampane medije. Kada pogledamo podatke, ispitanici najčešće koriste televiziju (89,3%), potom radio (52,7%), a nakon toga štampane medije (42,9%).

Radio

Većina ispitanih učenika su se izjasnili da koristi radio (52,7%). Radio najčešće slušaju 1-5 puta nedeljno (43,3%), nekoliko puta mesečno ga koristi 36,7 odsto učenika, dok ga svakodnevno sluša 20 odsto.

Grafikon br.3: Frekvencija korišćenja radia

Radio slušaju zbog mogućnosti da čuju različitu muziku, te se ukratko informišu o društvenim pitanjima. Najčešće ga slušaju u kolima, a neki od razloga zbog kojih ga slušaju:

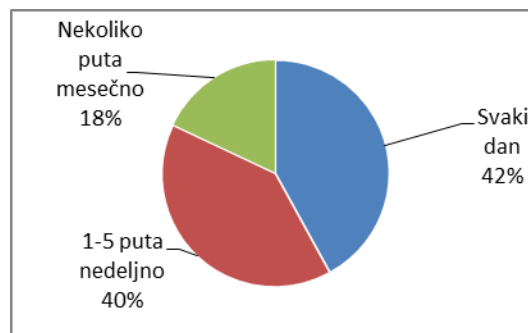
- „Radio mi se dopada i postoji puno kvalitetnog i zaista zanimljivog sadržaja.“, devojčica, 18 godina
- „...radio je veoma dobra stvar, jer tu ima, bar na neki način, malo manje takvog sadržaja (loših i negativnih društvenih fenomena).“, dečak, 14 godina
- „...s druge strane, radio je malo opušteniji pošto ga ljudi sve manje i manje koriste (manje medijske manipulacije).“, devojčica, 16 godina

Oni koji ne slušaju, uopšteno, smatraju da je radio prevaziđen, te da postoje drugi načini za informisanje i praćenje sadržaja:

- „Ima sve više dosadnih emisija i reklama, a sve manje muzike.“, devojčica, 16 godina
- „Radio je dobar način prenošenja informacija, ali za stariju populaciju, mlađi su sve manje zainteresovani za takav prenos informacija.“, devojčica, 16 godina
- „Mislim da je radio davno prevaziđen, a kao njegova zamena tu je televizija.“, dečak, 18 godina

Televizija

Od svih tradicionalnih medija, učenici, u apsolutnoj većini (89,3%), koriste televiziju, a najveći broj njih, svakodnevno (42%). Na televiziji u većini prate filmove i serije, a mali broj koristi TV kao sredstvo informisanja.

Grafikon br.4: Frekventnost korišćenja televizije

Dobre strane televizije učenici najčešće vide u mogućnosti odabira programa, potom različitih i interesantnih filmova, serija, kvizova, te edukativnih programa:

- „O televizijama imam dobro mišljenje jer nas informišu i pričaju nam razne zanimljivosti.“, devojčica, 14 godina
- „Na televiziji ima dosta informativnih i zabavnih programa...“, devojčica, 13 godina
- „Televizija može biti korisna, uspešno informiše ljude o različitim temama.“, devojčica, 16 godina

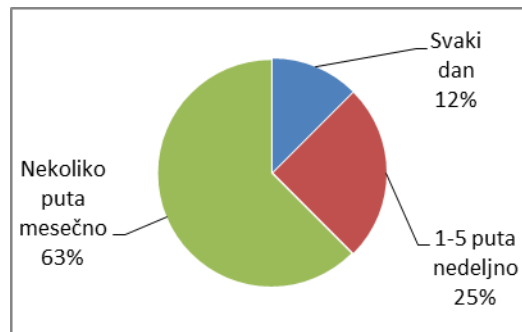

Od negativnih fenomena, veliki broj dece smatra da na televiziji postoje i navode sledeće: štetan sadržaj (najčešće se osvrću na rijaliti programe), smatraju da se plasira dosta lažnih informacija kojima je cilj da se stvori iskrivljena slika u društvu, da postoje spoljni uticaji na uređivačku politiku, da nema dovoljno sadržaja koji je deci zanimljiv, te da ima previše reklama.

- „Na televizijama postoje dosta nemoralnih emisija i sadržaja, a sve manje se ističu prave vrednosti.“, devojčica, 16 godina
- „Isto mišljenje imam za televizijske medije - smatram da ne prikazuju realno stanje u državi, društvu.“, devojčica, 18 godina
- „Preveliki uticaj i interesa pojedinih ljudi i previše plasiranja netačnih informacija.“, Dečak, 16
- „Trebalo bi da se doda više dečijeg i kulturnog programa.“, dečak 13 godina
- „Televizija često prikazuje dosta neistine.“, devojčica, 14 godina
- „Televizija je izmanipulisana u potpunosti, samo se pušta ono što je dozvoljeno, nema slobode medija nikakve.“, devojčica, 16 godina

Štampani mediji

Od sve tri vrste tradicionalnih medija, učenici najmanje koriste štampane medije (42.9%), a od onih koji čitaju novine/nedeljnike najveći procenat njih to radi nekoliko puta mesečno (62,5%).

Grafikon br.5: Frekventnost korišćenja štampanih medija

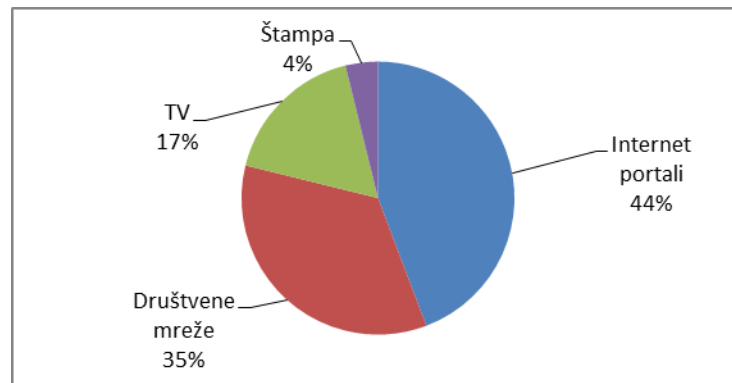
Iako se u većini izjašnjavaju da ne prate štampane medije, učenici imaju izgrađen stav i pogled na njih. Kada smo ih pitali za mišljenje o dnevnoj/nedeljnoj štampi, u većini ističu fenomene poput: lažnih vesti, skandalizacije, neprofesionalnosti i plasiranja netačnih informacija u javnosti, te da ne postoji sadržaj koji je za njih od značaja.

- „Nedeljna štampa je veoma važna zato što ljude treba informisati o dešavanjima, kako u okolini tako i šire, ali druga je stvar što sve te informacije nisu uvek tačne, istinite ili blagovremene.“, devojčica, 16 godina
- „Moje mišljenje je da previše stavljaju skandaloznih naslovnih strana i da pišu o nekim nebitnim stvarima.“, dečak, 13 godina
- „Mnogo laži i skretanja pažnje sa bitnih tema, više subjektivno nego objektivno i priklonjeno vlasti.“, devojčica, 16 godina

- „Ne sviđa mi se jer su dosta cenzurisane i glavne vesti su najčešće o životima poznatih, crna hronika i politika. Možemo naći dosta lažnih vesti.”, devojčica, 17 godina
- „Krajnje neprofesionalan odnos i previše netačnih i neproverenih informacija koje se plasiraju u javnost.”, dečak, 16 godina
- „Ne čitam, mislim da ima previše mržnje i laži, istinite i važne vesti padaju u senku.”, devojčica, 16 godina

Zanimalo nas je i da li i putem kojih medija, deca prate vesti i trenutna društvena dešavanja. Srednjoškolci se u apsolutnoj većini izjašnjavaju da prate vesti i trenutna društvena dešavanja (83,9%). To rade uglavnom putem interneta i internet portala (45%), potom društvenih mreža (34%), dok televizijom i štampanim medijima svega 21 odsto. Internetu i društvenim mrežama se najčešće okreću zbog njihove pristupačnosti, brzog dolaženja do potrebnih informacija, te mogućnosti selekcije i lakog odabira sadržaja koje će pratiti.

Grafikon br.6: Izvori informisanja učenika

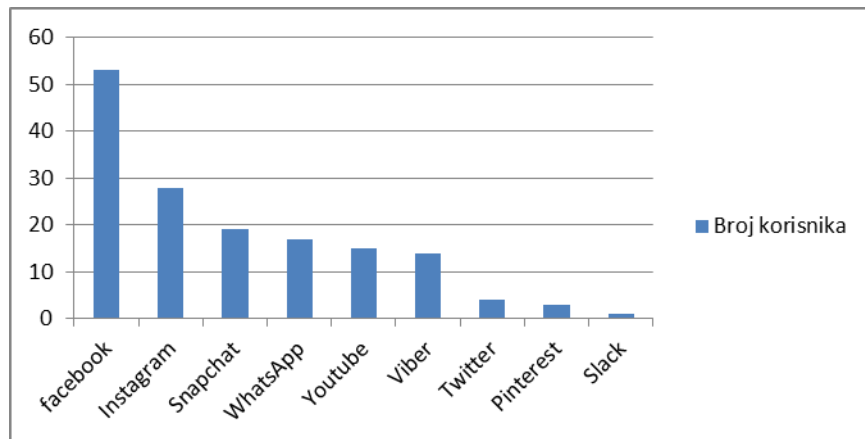
Kad smo decu pitali kako sebe, odnosno kako vide izveštaje o deci i programe za decu u medijima, u većini su stava da nema dovoljno kvalitetnog sadržaja koji bi njima bio zanimljiv, te da se deca često prikazuju kao žrtve/nasilnici, a da se uspesi dece zanemaruju i ne daje im se medijski prostor:

- „Nedovoljno je zastupljeno jer se previše obraća pažnja na plasiranje sadržaja tj. pravljenje sadržaja koji će više interesovati javnost.”, dečak, 16 godina
- „Na decu se ne obraća se pažnja, osim ako nije neka nesreća, ubistva ili otmica.”, dečak, 13 godina
- „Izveštavanja je jako malo, i programa za decu je jako malo.”, devojčica, 17 godina
- „Ako mediji odluče da objave nešto o deci to je uglavnom u lošem smislu (alkoholisanje i narkomanija). Zašto nekad ne izveštavaju o uspehu učenika na takmičenjima?”, dečak, 17 godina

Novi mediji

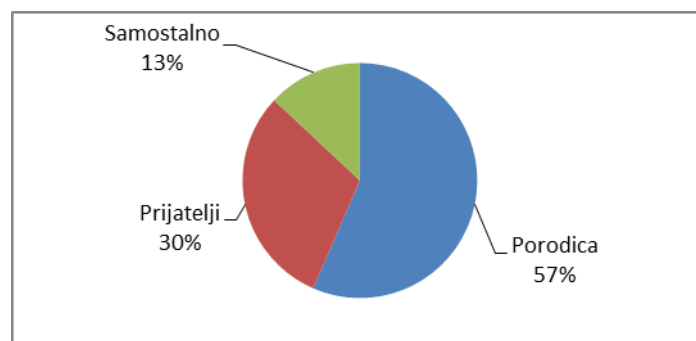
Svi srednjoškolci, učesnici istraživanja, koriste internet. Putem njega se najčešće informišu o društvenim pitanjima, komuniciraju sa drugima, a svi su aktivni makar na jednoj društvenoj mreži. Želeli smo da uvidimo i koje društvene mreže učenici koriste. Najzastupljeniji su na fejsbuku, instagramu i snepčetu.

Grafikon br.7: Broj korisnika – srednjoškolaca na društvenim mrežama

Zanimalo nas je i da li su u okviru formalnog/neformalnog obrazovanja prisustvovali času/kursu o korišćenju interneta i društvenih mreža, te bezbednosti na društvenim mrežama. U većini (51,8%) srednjoškolci se izjašnjavaju da jesu, dok 48,2 odsto njih izjasnilo da nije imalo nikakvo obrazovanje o korišćenju interneta i društvenih mreža, bilo formalnim ili neformalnim kanalima obrazovanja.

Od onih koji nisu prisustvovali bilo kakvoj edukaciji na temu, zanimalo nas je koji je bio njihov izvor informacija o društvenim mrežama i korišćenju društvenih mreža. Deca se u većini oslanjaju na članove porodice (57%), potom na drugove/dругarice (30%), i samostalno (13%).

Grafikon br.8: Izvori informisanja dece o internetu i društvenim mrežama

Kada smo pitali učenike da li smatraju da znaju sve što je potrebno za korišćenje te zaštite na društvenim mrežama i internetu, u većini su stava da nemaju sve potrebne informacije (56,6%). Razlozi koje tu

navode se načešće odnose na konstantnu promenu društvenih mreža, razvoja interneta, i potrebu kontinuiranog praćenja promena:

- „Koliko god deca bila informisana, opet je nedovoljno s obzirom na sve što se dešava.”, devojčica, 17 godina
- „Pa uvek postoji nešto što ne znamo ili što bismo mogli bolje da naučimo.”, devojčica, 16 godina
- „Smatram da nije bilo dovoljno izvora informacija o tome, a potrebna je jer je to zanimljiva i važna tema.”, dečak, 18 godina

I za kraj, želeli smo da uvidimo šta smatraju najvažnijim za korišćenje interneta i društvenih mreža, te šta bi savetovali deci koja prvi put kreću da koriste društvene mreže i internet. Odgovore smo svrstali u tri kategorije, prema broju podudarnih odgovora:

Bezbednost i zaštita identiteta

- „Da ne ostavljaju sve svoje podatke, da ne razgovaraju sa nepoznatima.”, dečak, 18 godina
- „Da budu upoznati da na društvenim mrežama vrebaju predatori.”, devojčica, 16 godina
- „...Da nikom ne odaju svoju lozinku.”, devojčica, 16 godina
- „Mislim da decu treba naučiti da svoje lične podatke zaštite na najbolji način i da ih ne dele sa nepoznatim osobama.”, devojčica, 17 godina

Sadržaj koji dele i postavljaju

- „Da budu svesni opasnosti interneta i svesni kakve stvari kače na profile.”, devojčica, 16 godina
- „Da ne treba da dele svoj intimni život na istim, da paze koga puštaju da im gleda profil, itd.”, devojčica, 16 godina
- „Da ne kače neprimerene slike.”, devojčica, 14 godina

Kritičko preispitivanje informacija na društvenim mrežama

- „Da shvate širinu i otvorenost društvenih mreža i kuda sve idu njihovi podaci, da se nauče opreznosti, selektivnim i kritičkim razmišljanjem prema onome što vide i čitaju.”, devojčica, 18 godina
- „Da ne veruju svemu ili svakome na društvenim mrežama.”, dečak, 16 godina
- „Da nije sve što će pročitati istina i da ne mogu verovati svima i svemu na internetu.”, devojčica, 14 godina

Zaključna razmatranja i preporuke

Kada pogledamo podatke, možemo zaključiti sledeće: srednjoškolci - učesnici našeg istraživanja i dalje koriste tradicionalne medije i svesni su njihovih dobrih i loših strana. Prevažadno ih koriste za praćenje sadržaja zabavnog karaktera (serije/filmovi/muzika), dok se o vestima i društvenim dešavanjama informišu uglavnom putem interneta, jer u istinitost vesti tradicionalnih medija ne veruju u dovoljnoj meri. Stava su da mediji u celini ne izveštavaju dovoljno o deci i ne kreiraju kvalitetne programe za decu, a da su ona u vestima često prikazana samo kao žrtve/nasilnici... Internet i društvene mreže koriste svakodnevno svi ispitanici, a skoro polovinu niko u formalnom/neformalnom sistemu obrazovanja nije obučio kako da ih koristi pravilno i bezbedno. Smatraju da je to od izuzetne važnosti, te da deca pre prvog korišćenja interneta moraju biti obučena o bezbednom korišćenju interneta i društvenih mreža(kako da zaštite svoje lične podatke, da je važno da znaju da prepoznaju kvalitetne izvore informacija i ne veruju svemu što pročitaju, te da vode računa o sadržaju koji postavljaju).

Preporuke:

- Osnažiti radnike u obrazovanju i hitno uvesti obavezne programe medijske pismenosti, od najranijeg uzrasta.
- Uticati na predstavnike medija da kreiraju kvalitetniji sadržaj za decu i bolje informišu decu o važnim pitanjima.
- Zaštititi identitet dece u medijskom izveštavanju i striktnije sankcionisati kršenje dečijih prava u medijima.
- Pokrenuti široku javnu kampanju za informisanje roditelja o medijskoj pismenosti i zaštiti dece u digitalnom prostoru.